

■ مقایسه عناصر اطلاعاتی فیبای الکترونیکی با فیبای چاپی در صفحه حقوق کتاب‌های

منتشره فارسی از ابتدا تا ۱۳۹۰ در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

ناهید بنی اقبال | اشرف السادات بزرگی | مرضیه خان سفید

■ چکیده

هدف: شناسایی میزان همگونی عناصر اطلاعاتی در رکوردهای فیبای الکترونیکی در بانک کتابشناختی کتابخانه ملی و فرم چاپ شده توسط ناشران، شمار عناوین فیباهای جعلی، و اشتباهات چاپی ناشران در صفحه حقوق کتاب‌هاست.

روش/رویکرد پژوهش: عناصر اطلاعاتی (سرشناسه، عنوان، وضعیت نشر، مشخصات ظاهری، موضوع، رده‌بندی، شناسه‌های افزوده) رکوردهای کتابشناختی تمام کتاب‌های فارسی در نرم‌افزار رسا در کتابخانه ملی از ابتدای تهیه فیبای الکترونیکی تا سال ۱۳۹۰، با عناصر اطلاعاتی چاپ شده در صفحه حقوق کتاب‌ها با یکدیگر مقایسه شدند. برای گردآوری داده‌ها از سیاهه واری استفاده شده است.

یافته‌ها: بیشترین همگونی در قسمت توصیفی مربوط به عنصر سرشناسه با ۱۰۰ درصد، در دو حوزه فلسفه و روان‌شناسی، و هنر است؛ عنصر عنوان با ۹۹ درصد همگونی در بیشتر حوزه‌ها، وضعیت نشر بالای ۹۰ درصد در کل حوزه‌ها همگونی داشته‌اند. در قسمت تحلیلی، بیشترین همگونی در عنصر رده‌بندی با ۱۰۰ درصد در رده کلیات و فلسفه؛ عنصر موضوع با ۹۸/۲ درصد در موضوع دین و ادبیات؛ و عنصر شناسه افزوده با ۷۰ درصد در موضوع کلیات همگونی داشته‌اند. از مجموع ۱۲۱۹ نمونه رکورد که به‌طور تصادفی بررسی شدند، ۲۱۹ مورد از فهرست‌ها جعلی بود؛ بدین معنی که ناشر برای فهرست‌نویسی پیش از انتشار اقدام نکرده است.

نتیجه‌گیری: میزان همگونی در سرشناسه و عنوان، بیشترین و در شناسه افزوده، کمترین بود. بیش از ۷۰ درصد اطلاعات فیبای چاپ شده در صفحه حقوق کتاب با فیبای الکترونیکی تهیه شده در کتابخانه ملی همگونی دارد. میزان همگونی فیبای چاپ شده در صفحه حقوق کتاب با فیبای الکترونیکی در قسمت توصیفی کمتر از قسمت تحلیلی است. میزان اشکالات تایپی عناصر اطلاعاتی در صفحه حقوق کتاب کمتر از ۷۰ درصد است.

کلیدواژه‌ها

فیبای الکترونیکی، عناصر اطلاعاتی کتابشناختی، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران،

همگونی، صفحه حقوق کتاب، فیبای جعلی

مقایسه عناصر اطلاعاتی فیپای الکترونیکی با فیپای چاپی در صفحه حقوق کتاب‌های منتشره فارسی از ابتدا تا ۱۳۹۰ در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

ناهید بنی اقبال^۱ | اشرف السادات بزرگی^۲ | مرضیه خان سفید^۳

دریافت: ۱۳۹۱/۷/۲۸ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۰/۲۵

مقدمه

در دنیای امروز با پیشرفت سریع علوم، لزوم انجام پژوهش و دسترسی سریع به منابع از اهمیت زیادی برخوردار است. با افزایش حجم انتشارات، مشکل فهرست‌نویسی، سازماندهی و بازیابی منابع مهم‌تر شده و فهرست‌نویسی کتاب به‌عنوان یکی از مناسب‌ترین راه‌های سازماندهی کتاب اهمیت خاص خود را دوچندان کرده است. کتابخانه‌ها از مراکز مهم تحقیقات و پژوهش‌ها هستند و در این میان کتابخانه ملی نقش مؤثری در دسترس‌پذیر کردن اطلاعات برای مراجعان برعهده دارد. کتابخانه ملی جایگاه نگاهبانی آثار مکتوب اندیشه و فرهنگ این سرزمین را برعهده دارد همانگونه که در بیشتر کشورها در جایگاه کانون اصلی نگهداری و استفاده از آثار مکتوب مورد توجه قرار می‌گیرد، از منزلت ویژه‌ای برخوردار است. کتابخانه ملی هر کشور علاوه بر وظیفه نگهداری مکتوبات، وظایف دیگری نیز برعهده دارد که فهرست‌نویسی به‌عنوان فرایندی علمی - پژوهشی، دستیابی سریع به مجموعه را ممکن می‌کند، یکی از این وظایف است. هدف فهرست‌نویسی، ثبت اطلاعات کتابشناختی (توصیفی و محتوایی) هر نوع ماده یا منبع اطلاعاتی (اعم از کتاب و سایر شکل‌های منابع) برای ایجاد فهرست کتابخانه است، تا از آن طریق مراجعان بتوانند با داشتن حداقل اطلاعات، آثار موردنظر خود را به سرعت و آسانی بیابند (فتاحی، ۱۳۸۵). انجام این مهم در کتابخانه ملی توسط کتابداران متخصص برای پاسخ‌گویی به نیاز مراجعان و امکان دسترسی آسان به منابع مورد نیاز صورت می‌پذیرد و

۱. استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال

nbanieghal@yahoo.com

۲. استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال

Ashrafbozorgi@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی

ایران (نویسنده مسئول)

faribakhansafid@yahoo.com

فهرست‌نویسی پیش از انتشار طریقی برای تسهیل امر فهرست‌نویسی، صرفه‌جویی در بودجه و نیروی انسانی متخصص و پرهیز از دوباره کاری‌هاست. همچنین علاوه بر کاهش هزینه‌های فهرست‌نویسی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، موجب می‌شود اطلاعات کتابشناختی موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی فهرست کتابخانه‌ها یکدست شده و خبر انتشار یک اثر در سطح ملی و بین‌المللی سریع‌تر پخش شود.

اجرای هر طرح نیاز به مطالعه و در نظر داشتن تمام جوانب دارد و به منظور داشتن طرحی پویا و کارآمد به برنامه‌ریزی طولانی و سپس اجرای آن نیاز است. یکی از کارهای اساسی و بنیادین کتابخانه ملی مصوب کردن فهرست‌نویسی پیش از انتشار است. کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران طرح فهرست‌نویسی پیش از انتشار را (که چند سال به‌طور آزمایشی با چند ناشر به اجرا در آورده بود) در اسفند ماه ۱۳۷۴ طی نامه‌ای به هیئت دولت پیشنهاد کرد و با وجود مشکلاتی از قبیل توجیه ضرورت اجرا، این طرح در اسفند ماه ۱۳۷۵ در هیئت دولت به تصویب رسید و حدود یک سال و نیم زمان گرفت تا برای ناشران به اجرا درآید. فهرست‌نویسی پیش از انتشار از سال ۱۳۷۷ در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران اجرا و باعث صرفه‌جویی در هزینه کتابخانه‌ها شد و همچنین سبب شد تا کتابداران بتوانند وقت بیشتری را به امور دیگر اختصاص دهند. مطابق بند ۲ آیین‌نامه طرح فهرست‌نویسی پیش از انتشار (فیبا) کلیه ناشران اعم از دولتی و خصوصی موظف شدند از آن پس کلیه کتاب‌های چاپ‌شده را همراه با فیبا منتشر کنند و براساس بند ۳ و ۴ ضوابط اجرایی و مشخصات فنی فهرست‌نویسی پیش از انتشار و مسئولیت تأیید نهایی فهرست‌های تهیه‌شده برای کتاب‌ها برعهده کتابخانه ملی گذاشته شد. با گذشت یک دهه از اجرای طرح فیبا و همزمان با اجرایی شدن گردش کار فیبا روی نرم‌افزار جدید، کتابخانه ملی ایران تصمیم به تسهیل فرایند فوق گرفت و از سال ۱۳۸۷ طرح فیبای الکترونیکی به اجرا در آمد.

فناوری دیجیتال نیز امکان انتقال سریع و ساده و کم هزینه فایل‌ها را در سطح کره زمین میسر ساخته است، اما به موازات انفجار اطلاعات الکترونیکی، جامعه بشری هنوز با رشد سریع انتشارات کاغذی نیز مواجه است. عوامل فناورانه علاوه بر افزودن به شمار خوانندگان و گیرندگان پیام، بر میزان تولیدکنندگان بالقوه پیام‌های مضبوط از جمله کتاب و سایر منابع چاپی نیز افزوده است. کتابخانه ملی به‌عنوان یک نهاد فرهنگی باید با تغییرات فناوری در دنیا همگام باشد و رسالت این نهاد ایجاب می‌کند خدمات را در قالب‌های ارزان‌تر و سریع‌تر در اختیار مراجعان و مشتریان قرار دهد؛ به همین علت اجرای طرح فیبای الکترونیکی در سال ۱۳۸۵ مطرح و در پایان ۱۳۸۵ مقرر شد این طرح به‌صورت آزمایشی انجام، تا نقایص و نقاط قوت و ضعف آن مشخص شود. پس از مدتی که فیبای الکترونیکی به‌صورت آزمایشی به

اجرا در آمد، از بهمن ۱۳۸۶ چندین ناشر معتبر و فعال در حوزه انتشار کتاب برای انجام این طرح انتخاب شدند و از ابتدای سال ۱۳۸۷ کلیه ناشران مجاز شدند همزمان با انتشار کتاب فهرستبرگه پیش از انتشار آن را که به شیوه الکترونیکی از کتابخانه ملی دریافت کرده‌اند در صفحه حقوق کتاب درج کنند. اکنون که بیش از یک دهه از زمان اجرای طرح اصلی فیپا و بیش از سه سال از اجرای طرح الکترونیکی آن می‌گذرد، می‌توان روند اجرای این طرح را بررسی کرد. از این رو پژوهش حاضر می‌کوشد تا به بررسی زوایای این طرح نوپا بپردازد، تا شاید بتواند با ارائه پیشنهادات حاصل از نتایج پژوهش، به مسئولان در رفع مشکلات کمک کند و گامی هر چند کوچک در رفع بهبود عملکرد آن بردارد.

طبق قانون واسپاری ناشر موظف است پس از انتشار کتاب و قبل از تجلید آن، دو نسخه از کتاب منتشر شده را به کتابخانه ملی تحویل دهد. در کتابخانه ملی کنترل‌هایی بر روی کتاب انجام می‌شود از جمله اینکه آیا کتاب برای فهرست‌نویسی پیش از انتشار به کتابخانه ملی آورده شده است یا نه؟ علی‌رغم اینکه ناشران موظف به تهیه فیپا و درج آن در کتاب هستند، اما هنوز در این زمینه مشکلاتی وجود دارد و در برخی موارد در فیپای چاپ شده نیز عدم تطابق به چشم می‌خورد، زیرا برخی ناشران مطابق فیپای داده شده رفتار نمی‌کنند، برخی نیز ظاهراً برای اجتناب از فرایند اداری، اطلاعات نادرست و گاه جعلی را درج می‌کنند و بدین ترتیب خود را از انجام مسئولیت آیین‌نامه‌ای خلاص می‌کنند. بنابراین لازم است مشکلات و انحرافات، شناسایی و برای رفع آن تلاش شود.

باتوجه به این مسئله که فهرست‌نویسی پیش از انتشار به منظور همگونی در فهرست‌نویسی و جلوگیری از انجام کار تکراری، صرفه‌جویی در هزینه و سرعت‌بازایی اطلاعات در کتابخانه‌هاست و چون کتابخانه‌ها به فرم فیپای چاپ شده در کتاب اعتماد می‌کنند و با اعتماد به فهرست‌نویسی کتابخانه ملی اطلاعات را وارد بانک اطلاعات خود می‌کنند، لذا باید دقت کافی شود تا عناصر اطلاعاتی چاپ شده صحیح باشند. این امر انجام نمی‌شود مگر اینکه ناشر قبل از چاپ کتاب، اطلاعات صحیح آن را برای فیپا به کتابخانه ملی تحویل دهد و بعد از انجام فهرست‌نویسی نیز اطلاعات درست دریافتی از کتابخانه ملی را در صفحه حقوق چاپ و از درج اطلاعات نادرست و یا دریافت شده از منابعی به‌جز کتابخانه ملی (فرم جعلی) در صفحه حقوق اجتناب کند تا ناهمگونی در عناصر فهرست‌نویسی کتاب‌ها به وجود نیاید. زیرا ناشران نباید باتوجه به سلیقه خود تغییراتی را اعمال کنند و مشکلاتی را به وجود آورند. باتوجه به اهمیت این موضوع، لازم است بررسی شود آیا ناشران درست عمل می‌کنند و آیا فیپای ارائه شده در کتاب‌ها با آنچه کتابخانه ملی تدوین کرده مطابقت دارد؟ به همین منظور این پژوهش به مقایسه و بررسی همگونی عناصر اطلاعاتی در فهرست‌نویسی پیش از انتشار

الکترونیکی (فیپای الکترونیکی) و فهرست چاپ‌شده توسط ناشران در صفحه حقوق کتاب می‌پردازد و میزان فیپاهای جعلی نیز مشخص می‌شود. در همین راستا، پژوهش حاضر در نظر دارد به سؤال‌های زیر پاسخ دهد:

۱. میزان همگونی عنصر اطلاعاتی سرشناسه در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب چقدر است؟
۲. همگونی عنصر اطلاعاتی عنوان و انواع آن در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب به چه میزان است؟
۳. میزان همگونی عنصر اطلاعاتی وضعیت نشر در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب چقدر است؟
۴. همگونی عنصر اطلاعاتی مشخصات ظاهری و شابک در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب به چه میزان است؟
۵. میزان همگونی عنصر اطلاعاتی موضوع در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب چقدر است؟
۶. همگونی عنصر اطلاعاتی رده‌بندی در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب به چه میزان است؟
۷. میزان همگونی عنصر اطلاعاتی شناسه‌های افزوده در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب چقدر است؟
۸. اشکالات تاییبی در فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب به چه میزان است؟
۹. میزان فیپاهای جعلی چقدر است؟

ولف^۴ (۱۹۷۶) در یک بررسی یک‌ساله به مطالعه برنامه (فیپا) فهرست‌نویسی پیش از انتشار در کتابخانه ملی آلمان غربی پرداخته است. نتیجه به‌دست آمده حاکی از آن است که درصد کمی از فیپاها در این کتابخانه به اطلاعات اضافی احتیاج داشته است که ناشران باید این اطلاعات را به آنها اضافه کنند.

تایلر^۵ (۱۹۸۶) در مقاله‌ای تحت عنوان «صحت کپی از LC: مقایسه بین فهرست‌نویسی CIP (فهرست‌نویسی پیش از انتشار) و دیگر فهرست‌های LC کتابخانه کنگره» نوع و تکرار اشتباهات در هر گروه را کنترل و مقایسه کرد و براساس این اختلاف، به استفاده از این فهرست‌ها (فهرست‌نویسی پیش از انتشار) توصیه کرده است.

شین^۶ (۲۰۰۳) در پژوهشی تحت عنوان «کیفیت پیشینه‌های فهرست‌نویسی کره‌ای در پایگاه‌های مشترک» به بررسی کیفیت پیشینه‌های فهرست‌نویسی شده در پایگاه‌های مشترک برای چندین زبان ویژه از لحاظ کنترل کتابشناختی پرداخته است. تعداد و نوع خطاها

4. Wolf
5. Taylore
6. Shin

مشخص و در نتیجه پیشنهادی برای جلوگیری از این اشتباهات ارائه شده است.
بیل و کارن^۷ (۲۰۰۴) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر فهرستنویسی کپی (فهرستنویسی
غیربنیادی) در حذف اشتباهات چاپی در رکوردهای کتابشناختی به اشتراک گذاشته شده»
به بررسی اشتباهات چاپی موجود در رکوردهای کتابشناختی در پایگاه worldcat در oclc
پرداختند.

عبدالمناف و عبدالرحمان^۸ (۲۰۰۶) در تحقیق خود تحت عنوان «بررسی کیفیت
رکوردهای فیپا در کتابخانه ملی مالزی» اینگونه بیان می‌کنند که هدف، مقایسه رکوردهای فیپا
(CIP) در کتابخانه ملی مالزی با سایر رکوردها در پایگاه فهرست عمومی دستیابی پیوسته
(OPAC) است. نتایج نشان می‌دهد کتابخانه‌هایی که از رکوردهای فیپا در کتابخانه ملی مالزی
استفاده می‌کنند، در فعالیت کپی فهرستنویسی نباید بر صدمه در رکوردها اعتماد کنند.
نشاط (۱۳۸۱) در پژوهشی، همگونی فهرستنویسی منابع ایران‌شناسی کتابخانه‌های
دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی تهران را با کتابخانه ملی ایران، به عنوان شاخص، مورد ارزیابی
قرار داده و درصدهای همگونی این دو فهرست را با کتابخانه ملی و کمترین و بیشترین آنها
را مشخص کرده است.

عزیزیان (۱۳۸۳) در پژوهشی به «بررسی همگونی عناصر اطلاعاتی در فهرستنویسی
پیش از انتشار در کتابخانه ملی ایران بین سال‌های ۱۳۷۷ - ۱۳۸۰» پرداخته است.
داریوش نیاکان و جان محمدی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای به روش تحلیل محتوا به میزان
صحت شماره‌های رده‌بندی کنگره موجود در فهرستنویسی پیش از انتشار ۱۵۵ عنوان کتاب
فارسی که در کتابخانه دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران سازماندهی شده‌اند، پرداخته‌اند و
موارد اشتباه را به تفصیل شرح داده‌اند و بیان شده است که با دقت و نظارت بیشتر می‌توانست
از این اشتباهات جلوگیری شود.

ریبعی (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی میزان همگونی عناصر اطلاعاتی در رکوردهای
فهرستنویسی پیش از انتشار و فهرستنویسی بعد از انتشار در بانک کتابشناختی کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران پرداخته است.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر از نوع پیمایشی - مقایسه‌ای است که در آن عناصر اطلاعاتی سرشناسه،
عنوان و انواع عنوان، وضعیت نشر، مشخصات ظاهری، موضوع، رده‌بندی، شناسه‌های
افزوده، در کتاب‌های فارسی کل حوزه دانش بشری که از ابتدای فیپای الکترونیکی (۱۳۸۷)
تا سال ۱۳۹۰ فهرست شده‌اند، مورد بررسی قرار گرفته است.

7. Beall & Karen

8. Abd Manaf & Abdul Rahman

برای این کار ابتدا به شناسایی عناصر اطلاعاتی فهرست‌ها پرداخته شد و با مطالعه محتوای رکوردهای کتابشناختی در برنامه رسای کتابخانه ملی، عناصر اطلاعاتی موجود در این برنامه با عناصر اطلاعاتی چاپ‌شده در صفحه حقوقی کتاب مورد مقایسه قرار گرفت. برای گردآوری اطلاعات در این پژوهش یک سیاهه‌وارسی تهیه شد و داده‌های هر یک از رکوردهای کتابشناختی موجود در برنامه رسا پس از مطابقت با فیپای موجود در کتاب در این سیاهه وارد شد.

باتوجه به قانون واسپاری و ارسال دو نسخه از هر کتاب چاپ‌شده در ایران به کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، جامعه موجود (یعنی کتاب‌های فهرست‌نویسی شده از سال ۱۳۸۷-۱۳۹۰)، شامل ۸۲۰۲۴۲ عنوان است. روال کار کتابخانه ملی از سال ۱۳۷۶ که فیپا را آغاز کرده این بود که فهرست‌ها با اصل کتاب مقایسه و اشکالات تصحیح شود، لذا تعداد رکوردهایی که با کتاب مقایسه شده‌اند و اصلاحات روی آنها انجام شده از این جامعه آماری حذف شده‌اند. بنابراین مواردی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند هنوز به صورت فیپای الکترونیکی بدون تصحیح هستند و اصلاحات بعد از چاپ کتاب روی آنها انجام نشده است. همچنین از این جامعه، کتاب‌های کودکان و کتاب‌های لاتین اعم از چاپ‌شده یا افسست‌شده حذف شد و جزء این جامعه آماری محسوب نشده‌اند. لذا جامعه آماری این پژوهش کلیه رکوردهای فیپای الکترونیکی از ابتدا (آغاز ۱۳۸۷) تا ۱۳۹۰ را شامل می‌شود که تعداد آنها در برنامه رسا ۸۲۰۲۴۲ رکورد است. از این تعداد، کتاب‌های کودکان (۶۴۱۲ رکورد)، کتاب‌های لاتین و چاپ افسست (۲۵۲۱ رکورد) و رکوردهای اصلاح شده حذف شده‌اند که جامعه باقیمانده ۷۳۱۰۹ رکورد را تشکیل می‌دهد.

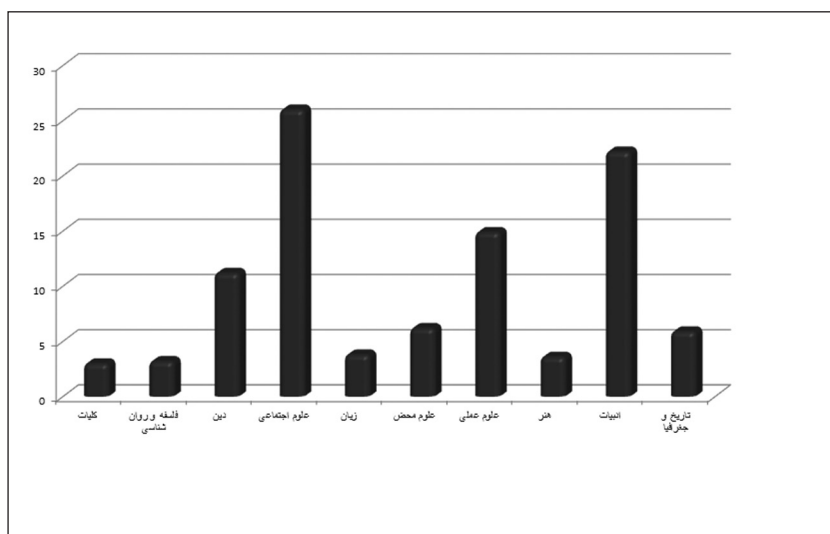
از رکوردهای باقیمانده (که تعدادشان ۷۳۱۰۹ است)، با استفاده از جدول نمونه‌گیری کرسی مورگان تعداد نمونه ۵۰۰ عنوان به دست آمد، اما به علت تنوع ده رشته دانش بشری، با این نمونه اخذ نتیجه آماری با محدودیت مواجه می‌شد، لذا تعداد نمونه دو برابر شد و جامعه آماری به جای ۵۰۰ به ۱۰۰۰ رکورد افزایش یافت که به روش طبقه‌بندی شده به ده رده اختصاص یافت. برای مقایسه رکوردهای فیپا با فهرست موجود در صفحه حقوق کتاب‌ها، به نسخه اصل هر کتاب مراجعه شد و در مواردی که مشخص می‌شد فیپای چاپ‌شده با اطلاعات ارسالی کتابخانه ملی مطابقت ندارد و جعلی است، رکورد دیگری جایگزین می‌شد. بدین ترتیب در محدوده کتاب‌های موجود این جامعه، ۲۱۹ کتاب با فهرست‌نویسی جعلی وجود داشت که بازیابی شد و مجزا مورد بررسی قرار گرفت.

درصد	فراوانی	رده های موضوعی
۳/۰	۳۰	کلیت
۳/۲	۳۲	فلسفه و روان شناسی
۱۱/۲	۱۱۲	دین
۲۶/۰	۲۶۰	علوم اجتماعی
۳/۸	۳۸	زبان
۶/۲	۶۲	علوم محض
۱۴/۹	۱۴۹	علوم عملی
۳/۶	۳۶	هنر
۲۲/۲	۲۲۲	ادبیات
۵/۹	۵۹	تاریخ و جغرافیا
۱۰۰/۰	۱۰۰۰	جمع

جدول ۱

توزیع فراوانی نمونه انتخاب شده در
رده های موضوعی مورد مطالعه
در هریک از حوزه های دانش بشری

همانطور که در جدول ۱ ملاحظه می شود، از مجموعه ۱۰۰۰ کتاب نمونه انتخاب شده، بیشترین تعداد با ۲۶۰ رکورد (۲۶/۰ درصد) در موضوع علوم اجتماعی، ۲۲/۲ درصد در موضوع ادبیات، ۱۴/۹ درصد در علوم عملی، و ۱۱/۲ درصد در موضوعات دینی به ترتیب در اولویت بوده اند. رده کلیات کمترین رکورد (۳/۰ درصد)، فلسفه و روان شناسی (۳/۲ درصد) و زبان (۳/۸ درصد) نیز به ترتیب کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده اند.

مودار ۱

توزیع فراوانی کتاب‌ها در رده های
مورد مطالعه

پرسش اول پژوهش: میزان همگونی عنصر اطلاعاتی سرشناسه در فیبای الکترونیکی و فیبای چاپ شده در صفحه حقوق چقدر است؟

سرشناسه		نام شخص		تناالگان		عنوان		جمع کل	
توزیع	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
همگونی	۸۹۰	۸۹/۰	۱۴	۱/۴	۸۴	۸/۴	۱۰۰۰	۱۰۰	
ناهمگونی	۰	۰	۱۲	۱/۲	۰	۰			

جدول ۲

توزیع فراوانی میزان همگونی سرشناسه
نام شخص و تناالگان و عنوان فیبای
الکترونیکی با فیبای چاپ شده

براساس یافته‌ها همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، در عنصر نام شخص ۸۹ درصد میزان همگونی وجود دارد. همچنین میزان همگونی برای عنصر تناالگان ۱/۴ درصد، ناهمگونی ۱/۲ درصد، و در سرشناسه عنصر عنوان ۸/۴ درصد همگونی دیده می‌شود. بنابراین با توجه به نتایج، در عناصر سرشناسه تقریباً همگونی کامل وجود دارد.

با توجه به اینکه میزان همگونی در عنصر سرشناسه ۹۷/۸ درصد، و میزان ناهمگونی ۱/۲ درصد است، مقدار خی دو محاسبه شده با درجه آزادی یک (۹۵/۲)، از مقدار خی دو جدول (۳/۸۴) در سطح آلفای ۰/۰۵ بیشتر است و آزمون معنی دار است. بنابراین عنصر سرشناسه فیبای الکترونیکی به‌طور معنی داری با فیبای چاپ شده در صفحه حقوق کتاب همگونی دارد.

پرسش دوم پژوهش: همگونی عنصر اطلاعاتی عنوان و انواع عنوان در فیبای الکترونیکی و فیبای چاپ شده در صفحه حقوق به چه میزان است؟

عنوان		قراردادی		اصلی (کتاب ترجمه)		فرعی		برابر	
توزیع	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
همگونی	۹۹۰	۹۹/۰	۳۱	۳/۱	۱۳۰	۱۲/۰	۱	۰/۱	۰
ناهمگونی	۱۰	۱	۱	۰/۱	۱	۰/۱	۰	۰	۰
عدم وجود	۰	۰	۹۶۸	۹۶/۸	۸۶۹	۸۶/۹	۹۷۷	۹۷/۷	۱۰۰۰
جمع	۱۰۰۰	۱۰۰/۰	۱۰۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰۰/۰

جدول ۳

توزیع فراوانی میزان همگونی عنوان
و انواع عنوان فیبای الکترونیکی با
فیبای چاپ شده

بر اساس یافته‌ها در عنصر عنوان ۹۹ درصد همگونی، ۰/۱ درصد ناهمگونی وجود دارد، و در عناصر انواع عنوان بیشترین فراوانی‌ها به عدم وجود اختصاص داشته است؛ یعنی در موارد بررسی شده نیاز به عنصر عنوان برابر نبوده و عنوان فرعی نیز ۱ مورد وجود داشته است. ولی در عنصر عنوان اصلی ۱۳ درصد درجه همگونی در کتاب‌های ترجمه دیده می‌شود و همچنین در عنوان قراردادی ۳/۱ درصد همگونی وجود دارد.

در عنصر عنوان و انواع عنوان نیز همگونی در عنصر عنوان ۹۹/۰ درصد، میزان ناهمگونی ۱/۰ درصد است و مقدار خبی دو محاسبه شده با درجه آزادی یک، ۹۶/۲ درصد؛ همگونی در عنصر انواع عنوان، ۸۷/۱ درصد؛ ناهمگونی ۱۲/۹ درصد؛ مقدار خبی دو محاسبه شده با درجه آزادی یک، ۵۵/۰ درصد است. هر دو عنصر از مقدار خبی دو جدول (۳/۸۴) در سطح آلفای ۰/۰۵ بیشتر است، پس آزمون معنی دار است. بنابراین عنصر عنوان و انواع عنوان فیبای الکترونیکی در صفحه حقوق به طور معنی داری همگونی دارند.

پرسش سوم پژوهش: میزان همگونی عنصر اطلاعاتی وضعیت نشر در فیبای الکترونیکی و فیبای چاپ شده در صفحه حقوق چقدر است؟

عنصر	محل نشر		ناشر		سال انتشار	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
توزیع	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
همگونی	۹۸۵	۹۷/۵	۹۸۴	۹۷/۴	۹۴۵	۹۴/۵
نلهمگونی	۱۲	۱/۲	۱۳	۱/۳	۵۲	۵/۲
عدم وجود	۳	۰/۳	۳	۰/۳	۳	۰/۳
جمع	۱۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰

جدول ۴

توزیع فراوانی میزان همگونی
وضعیت نشر فیبای الکترونیکی
با فیبای چاپ شده

چنانچه در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، در قسمت محل نشر ۹۸/۵ درصد همگونی دیده می‌شود. میزان همگونی برای ناشر ۹۷/۴ و برای سال انتشار برابر ۹۴/۵ درصد بوده است. در عنصر وضعیت نشر با توجه به اینکه میزان همگونی ۴/۹۷ درصد و ناهمگونی ۲/۶ درصد است، مقدار خبی دو محاسبه شده (۸۹/۹۶) با درجه آزادی یک از مقدار خبی دو جدول (۳/۸۴) در سطح آلفای ۰/۰۵ بیشتر است. بنابراین عنصر وضعیت نشر فیبای الکترونیکی با فیبای چاپ شده در صفحه حقوق به طور معنی داری همگونی دارد.

پرسش چهارم پژوهش: همگونی عناصر اطلاعاتی مشخصات ظاهری و شایک در فیبای الکترونیکی و فیبای چاپ شده در صفحه حقوق به چه میزان است؟

عدم وجود		ناهمگونی		همگونی		شرح
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	عناصر/توزیع
۳/۲	۳۲	۲۵/۷	۲۵۷	۶۴/۰	۶۴۰	صفحه شمار (کل ۸۹۷)
۰	۰	۱/۲	۱۲	۵/۹	۵۹	جلد شمار (کل ۷۱)
۷۸/۳	۷۸۳	۰/۳	۳	۲۱/۴	۲۱۴	مصور
۸۳/۵	۸۳۵	۰/۳	۳	۱۶/۲	۱۶۲	جدول
۸۷/۴	۸۸۴	۰/۲	۲	۱۱/۴	۱۱۴	نمودار
۹۹/۷	۹۹۷	۰/۰	۰	۰/۳	۳	نقشه
۹۹/۸	۹۹۸	۰/۰	۰	۰/۲	۲	عکس
۹۹/۷	۹۹۷	۰/۰	۰	۰/۳	۳	نمونه
۸۰/۳	۸۰۳	۶/۱	۶۱	۰/۶	۱۳۶	قطع
۹۹/۹	۹۹۹	۰/۰	۰	۰	۰	پارتیسیون
۴۱/۰	۴۱۰	۳۵/۰	۳۵۰	۲۴/۰	۲۴۰	بها
۸۱/۹	۸۱۹	۳/۱	۳۱	۱۵/۰	۱۵۰	فروست-اصلی
۹۶/۳	۹۶۳	۰/۴	۴	۳/۳	۳	فروست-فرعی
۰	۰	۱/۷	۱۷	۹۸/۳	۹۸۳	شایک
۱۰۰۰						جمع کل

جدول ۵
توزیع فراوانی میزان همگونی مشخصات ظاهری و شایک فیبای الکترونیکی با فیبای چاپ شده

چنانچه در جدول ۵ ملاحظه می‌شود، در صفحه‌شمار ۶۴ درصد همگونی، ۲۵/۷ درصد ناهمگونی و ۳/۲ درصد عدم وجود دیده می‌شود (صفحه‌شمار بوده و شماره صفحه نوشته نشده است) و باقیمانده رکوردها که مربوط به جلدشمار است، دارای ۵/۹ درصد همگونی و ۱/۲ ناهمگونی است. همگونی در عنصر مصور ۲۱/۴ درصد، در عنصر جدول ۱۶/۲ درصد، در عنصر نمودار ۱۱/۴ درصد، عنصر قطع ۱۳/۶ درصد، فروست اصلی ۱۵/۰ درصد، فروست فرعی ۳/۳ درصد، عنصر بها همگونی ۲۴ درصد، ناهمگونی ۳۵ درصد، و عدم وجود ۴۱ درصد است. لازم به ذکر است که عنصر نقشه در ۳ مورد، عنصر عکس ۲ و عنصر نمونه در ۳ رکورد موجود بود. عنصر پارتیسیون یک مورد داشت و عنصر مواد همراه رکوردی نداشت. میزان همگونی شبیک برابر ۹۸۳ درصد، و ناهمگونی ۱/۷ درصد است.

در ناحیه مشخصات ظاهری میزان همگونی ۷۰/۹ درصد، ناهمگونی ۲۹/۱ درصد است. باتوجه به اینکه مقدار خیی دو محاسبه شده (۱۷/۴) با درجه آزادی یک از مقدار خیی دو جدول (۳/۸۴) بیشتر است، در سطح آلفای ۰/۰۵ آزمون معنی دار است. بنابراین عنصر مشخصات ظاهری در فیبای الکترونیکی با فیبای چاپ شده در صفحه حقوق به طور معنی داری همگونی دارد.

همچنین میزان همگونی در عنصر شبیک ۹۸۳ درصد، ناهمگونی ۱/۷ درصد است و مقدار خیی دو محاسبه شده در شبیک کتاب (۱۹/۱) با درجه آزادی دو از مقدار خیی دو جدول (۵/۹۹) بیشتر است، در سطح آلفای ۰/۰۵ آزمون معنی دار است. بنابراین عنصر شبیک در فیبای الکترونیکی با فیبای چاپ شده در صفحه حقوق به طور معنی داری همگونی دارد.

پرسش پنجم پژوهش: میزان همگونی عنصر اطلاعاتی موضوع در فیبای الکترونیکی و فیبای چاپ شده در صفحه حقوق چقدر است؟

شرح عنصر	همگونی		ناهمگونی		عدم وجود	
	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد
نوع موضوع	۹۸۱	۹۸/۱	۱۹	۱/۹	۰	۰
تعداد موضوع	۹۵۵	۹۵/۵	۲۷	۲/۷	۱۸	۱/۸
ترتیب موضوع	۹۵۰	۹۵/۰	۲۶	۲/۶	۲۴	۲/۴

چنانچه در جدول ۶ ملاحظه می‌شود، در شاخص‌های موضوع در هر سه گزینه نوع، تعداد، ترتیب موضوع، درصد قابل توجهی به همگونی اختصاص یافته است، به طوری که نوع

جدول ۶

توزیع فرآوانی میزان همگونی
موضوع فیبای الکترونیکی
با فیبای چاپ شده

موضوع ۹۸/۱ درصد، تعداد موضوع ۹۵/۵ درصد، و ترتیب موضوع ۹۵ درصد همگونی داشته‌اند و میزان ناهمگونی درصد کمی را تشکیل داده است.

میزان همگونی عنصر موضوع ۹۷/۶ درصد، و ناهمگونی ۲/۴ درصد است. با توجه به اینکه مقدار خیی دو محاسبه شده (۹۰/۵) با درجه آزادی یک از مقدار خیی دو جدول (۳/۸۴) بیشتر است، در سطح آلفای ۰/۰۵ آزمون معنی دار است. بنابراین میزان همگونی عنصر موضوع در فیپای الکترونیکی با فیپای چاپ شده در صفحه حقوق به طور معنی داری همگونی دارد.

پرسش ششم پژوهش: همگونی عنصر اطلاعاتی رده بندی در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ شده در صفحه حقوق به چه میزان است؟

شرح عنصر	همگونی		ناهمگونی		عدم وجود	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
شماره دیویی	۹۷۵	۹۷/۵	۱۱	۱/۱	۱۴	۱/۴
شماره کنگره	۹۸۹	۹۸/۹	۷	۰/۷	۴	۰/۴
نشانه مؤلف	۹۸۵	۹۸/۵	۵	۰/۵	۱۰	۱/۰

جدول ۷

توزیع فراوانی میزان همگونی رده بندی
فیپای الکترونیکی با فیپای
چاپ شده

باتوجه به نتایج جدول ۷، در شاخص رده بندی نیز درصد قابل توجهی از گزینه‌ها دارای همگونی بوده‌اند. به طوری که شماره دیویی دارای ۹۷/۵ درصد، شماره کنگره دارای ۹۸/۹ درصد، و نشانه مؤلف دارای ۹۸/۵ درصد همگونی بوده‌اند.

میزان همگونی در عنصر رده بندی ۹۹/۲ درصد و ناهمگونی ۰/۸ درصد است. با توجه به اینکه مقدار خیی دو محاسبه شده (۹۶/۸) با درجه آزادی یک از مقدار خیی دو جدول (۳/۸۴) بیشتر است در سطح آلفای ۰/۰۵ آزمون معنی دار است. بنابراین عنصر رده بندی در فیپای الکترونیکی با فیپای چاپ شده در صفحه حقوق به طور معنی داری همگونی دارد.

پرسش هفتم پژوهش: میزان همگونی عنصر اطلاعاتی شناسه‌های افزوده در فیپای الکترونیکی و فیپای چاپ شده در صفحه حقوق چقدر است؟

شرح عنصر	همگونی		ناهمگونی		عدم وجود	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
نام شخص	۳۱۲	۳۱/۲	۹	۰/۹	۶۷۹	۶۷/۹
تتالگان	۵۹	۵/۹	۱	۰/۱	۹۴۰	۹۴/۰
نام/عنوان	۱۰	۱/۰	۱	۰/۱	۹۸۹	۹۸/۹
ناشر دولتی	۱۹	۱/۹	۰	۰/۰	۹۸۱	۹۸/۱

جدول ۸

توزیع فراوانی میزان همگونی
شناسه‌های افزوده فیپای الکترونیکی
با فیپای چاپ شده

در جدول ۸ وضعیت شاخص شناسه افزوده نمایش داده شده است. در این جدول همانطور که ملاحظه می‌شود همگونی در شناسه افزوده، نام شخص ۳۱/۲ درصد، تنالگان ۵/۹ درصد، نام/عنوان (۱ درصد)، و شناسه افزوده ناشر دولتی ۱/۹ درصد است. از ۱۰۰۰ نمونه آماری، ۶۷۹ رکورد نیازی به شناسه افزوده نداشته‌اند و از میان ۳۲۱ رکوردی که شناسه افزوده نام شخص ضروری بوده است، ۳۱۲ رکورد (۹۷ درصد) همگونی و ۹ رکورد (۲/۸ درصد) ناهمگونی دیده می‌شود. از میان ۶۰ رکوردی که شناسه افزوده تنالگان ضروری بوده است، ۵۹ رکورد همگونی و ۱ رکورد ناهمگونی دارد. از ۱۱ رکورد نام/عنوان نیز ۱۰ مورد همگونی دارند. همچنین از ۱۹ رکورد ناشر دولتی، که نیاز ضروری به شناسه افزوده داشته‌اند نیز همگونی کامل وجود داشته است.

در شناسه‌های افزوده میزان همگونی ۹۷/۳ درصد، و ناهمگونی ۲/۷ درصد است. باتوجه به اینکه مقدار خن دو محاسبه شده (۸۹/۶) با درجه آزادی یک از مقدار خن دو جدول (۳/۸۴) بیشتر است، در سطح آلفای ۰/۰۵ آزمون معنی دار است. بنابراین شناسه‌های افزوده در فیبای الکترونیکی با فیبای چاپ شده در صفحه حقوق به‌طور معنی داری همگونی دارد.

پرسش هشتم پژوهش: اشکالات تایپی در فیبای چاپ شده در صفحه حقوق کتاب به چه میزان است؟

درصد	فراوانی	میزان	شرح
۵۰/۵	۵۰۵	ندارد	اشکالات تایپی
۴۹/۵	۴۹۵	دارد	
۱۰۰/۰	۱۰۰۰	جمع	

جدول ۹

توزیع فراوانی اشکالات تایپی
در فیبای چاپ شده

باتوجه به جدول ۹ گزینه اشکالات تایپی، ۵/۵۰ درصد اشکال تایپی ندارد و ۵/۴۹ درصد اشکال تایپی دارد.

اشکالات تایپی ۵۰/۵ درصد همگونی ندارد، ۴۹/۵ درصد همگونی دارد و مقدار خن دو محاسبه شده در تایپ کتاب (۴۸/۸) با درجه آزادی دو از مقدار خن دو جدول (۵/۹۹) بیشتر است، در سطح آلفای ۰/۰۵ آزمون معنی دار است. بنابراین میزان همگونی تایپ فیبای الکترونیکی در صفحه حقوق به‌طور معنی داری همگونی دارد.

پرسش نهم پژوهش: میزان فیاهای جعلی چقدر است؟

درصد		تعداد		شرح	
۳۹/۳		۸۶		شماره مدرک دارد	
۲/۲۸	۳۷/۰۲	۵	۸۱	موجود	غلط
				شماره مدرک	
۶۰/۷		۱۳۳		شماره مدرک ندارد	
۱۰۰/۰		۲۱۹		جمع	
۹۵/۰		۲۰۸		دارد	
۵/۰		۱۱		ندارد	
۱۰۰/۰		۲۱۹		جمع	
۹۸/۶		۲۱۶		دارد	
۱/۴		۳		ندارد	
۱۰۰/۰		۲۱۹		جمع	
۷/۳		۱۶		تهران	
۶۱/۲		۱۳۴		شهرستان	
۳۱/۵		۶۹		نامشخص	
۱۰۰/۰		۲۱۹		جمع	
۱/۸		۴		سال ۸۸	
۲۲/۴		۴۹		سال ۸۹	
۴۳/۴		۹۵		سال ۹۰	
۳۱/۵		۶۹		نامشخص	
۱۰۰/۰		۲۱۹		جمع	

جدول ۱۰

توزیع فراوانی میزان موارد جعلی
مشاهده شده در منابع
مورد مطالعه

همانطور که در جدول ۱۰ ملاحظه می‌شود، از مجموع ۱۲۱۹ مورد منبع بررسی شده، ۲۱۹ مورد (۱۸ درصد) فهرست‌نویسی جعلی دیده شده که ۸۶ مورد (۳۹/۳ درصد) دارای شماره مدرک جعلی است و ۱۳۳ مورد (۶۰/۷ درصد) بدون شماره مدرک است؛ ۹۵ درصد دارای فهرست توصیفی و در مقابل ۵ درصد فاقد فهرست توصیفی بوده‌اند؛ ۶/۹۸ درصد دارای فهرست تحلیلی و ۱/۴ درصد بدون فهرست تحلیلی بوده‌اند. همچنین از نظر محل نشر، ۷/۳ درصد فیپاهای جعلی تهران، ۶۱/۲ درصد شهرستان، و ۳۱/۵ درصد نامشخص بوده است. ۴/۴۳ درصد این نوع فیپا در ۱۳۹۰ و ۲۲/۴ درصد در سال ۱۳۸۹ انجام شده است.

نتیجه‌گیری

بیشترین همگونی در عنصر اطلاعاتی سرشناسه نام شخص با ۸۹ درصد در کل و ناهمگونی ۲/۶ درصد به کل دانش بشری تعلق دارد و بیشترین همگونی در عنصر اطلاعاتی عنوان ۹۹ درصد در کل و ۰/۱ درصد ناهمگونی به ده رده دانش بشری تعلق دارد. بیشترین همگونی در انواع عنوان، به عنوان اصلی تعلق دارد که از ۱۳۱ مورد کتاب‌های ترجمه‌شده دارای عنوان اصلی، ۱۳۰ مورد (۱۳ درصد) همگونی وجود دارد. بیشترین همگونی در عنصر اطلاعاتی وضعیت نشر با ۹۸/۵ درصد به محل نشر تعلق دارد و به ترتیب ۹۸/۴ درصد به ناشر، و ۹۴/۵ درصد به سال نشر تعلق دارد. بیشترین همگونی در عنصر اطلاعاتی مشخصات ظاهری با ۶۴ درصد در صفحه‌شمار است و میزان وجود، در عناصر نقشه، عکس، نمونه، مواد همراه و پارتیسیون کمترین و تا حدود صفر است. بیشترین همگونی در عنصر اطلاعاتی موضوع ۹۸/۱ درصد، همگونی تعداد موضوع ۹۵/۵ درصد، و ترتیب موضوع ۹۵ درصد در کل دانش بشری است. بیشترین همگونی در عنصر اطلاعاتی نشانه بازیابی به ترتیب رده‌بندی کنگره ۹۸/۹ درصد، نشانه مؤلف ۹۸/۵ درصد، در عنصر رده‌بندی دیویی ۹۷/۵ درصد در کل دانش بشری است. میزان همگونی در شابک ۹۸/۳ درصد و ناهمگونی ۱/۷ درصد است. میزان نداشتن اشکال تایپی ۵۰/۵ درصد و داشتن اشکال تایپی ۴۹/۵ درصد است. طبق نتایج به دست آمده همگونی در تمامی عناصر اطلاعاتی بیشتر از ۷۰ درصد است. همچنین همگونی در عنصر اطلاعاتی سرشناسه برای سرشناسه نام شخص برابر ۸۹ درصد، و برای سرشناسه عنوان ۹۹ درصد است.

در میان حوزه‌های گوناگون دانش بشری بیشترین همگونی در قسمت توصیفی مربوط به عنصر سرشناسه با ۱۰۰ درصد، در حوزه فلسفه و روان‌شناسی، هنر؛ عنصر عنوان با ۱۰۰ درصد در کل دانش بشری؛ و وضعیت نشر با بیش از ۹۰ درصد همگونی در حوزه کلیات،

تاریخ و جغرافیا؛ و ۱۰۰ درصد در محل نشر؛ در حوزه کلیات، تاریخ و جغرافیا، و علوم اجتماعی با ۱۰۰ درصد در نشر؛ بیشترین همگونی در علوم محض در سال انتشار و عنصر مشخصات ظاهری، با ۹۰ درصد در کل دانش بشری؛ و همگونی همه عناصر در حوزه کلیات با ۹۰ درصد؛ علوم محض ۵۳/۲ درصد؛ و علوم عملی ۸۳/۳ درصد است. سپس در قسمت تحلیلی بیشترین همگونی در عنصر رده‌بندی با ۱۰۰ درصد، در رده کلیات و فلسفه؛ و عنصر موضوع با ۹۸/۲ درصد، در موضوع دین و ادبیات؛ و همچنین عنصر شناسه افزوده با ۷۰ درصد در موضوع کلیات را نشان می‌دهد. بنابر این میزان همگونی در سرشناسه و عنوان بیشترین و در شناسه افزوده کمترین بوده است. بالاترین همگونی در شابک در موضوع کلیات ۱۰۰ درصد؛ و در تایپ در موضوع دین با ۶۱/۶ درصد بالاترین همگونی را دارا هستند.

هم‌اکنون مشکل اساسی ناهمگونی‌ها، حجم زیاد انتشارات و آگاهی نداشتن ناشران از هدف فهرست‌نویسی است. آگاهی و شناخت مسئولین نشر می‌تواند از ناهمگونی در فرم فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب جلوگیری کند. با توجه به درصد بالای ناهمگونی در درج صفحه‌شمار، بهتر است کتابداران هنگام انتقال اطلاعات، مشخصات ظاهری را کنترل کنند و با کتاب تطبیق دهند. بررسی‌ها و آمارها نشان‌دهنده این است که ناشران باید توجهی شوند که هدف از این کار چیست تا بتوانند همکاری بیشتری با روند کار فهرست‌نویسی الکترونیکی داشته باشند تا یکدستی و همگونی در فیپای الکترونیکی و فرم چاپ‌شده توسط ناشران در صفحه حقوق کتاب بیشتر شود.

با توجه به اینکه بیش از ۶۰ درصد فیپاهای جعلی به شهرستان‌ها تعلق دارد (ناشران دولتی و خصوصی)، لازم است کتابخانه ملی با ارائه راهکاری مؤثر هر چه سریع‌تر و روزآمدتر و با انعطاف بیشتر برای اعتماد ناشران بکوشد تا از چاپ فرم جعلی در کتاب جلوگیری شود. به نظر می‌رسد با توجه به یافته‌های این پژوهش، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به میزان زیادی در این طرح موفق بوده است.

برای بهبود وضعیت پیشنهادهایی به شرح ذیل مطرح می‌شود:

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همایش برای مطلع ساختن ناشران از مشکلات به‌وجود آمده از تغییراتی که در فرم فیپا می‌دهند و همچنین آگاهی از اینکه چاپ فیپاهای جعلی چه مشکلاتی را در پی دارد (هدف برنامه فیپای الکترونیکی)؛
- موظف کردن ناشران در عدم تغییرات در فرم فیپای کتابخانه ملی و تعیین تعزیرات مربوط به انتشار؛
- مقایسه فناوری‌های کتابخانه ملی ایران در انجام فرایند کاری با تکنولوژی و فناوری‌های

کتابخانه‌های ملی دیگر کشورها؛

- بررسی علل عدم همکاری ناشران و انجام تغییرات در فرم فیپای الکترونیکی؛
- اطلاع رسانی از تغییرات و تصمیمات کتابخانه ملی به کلیه مراکز برای یکدستی فیپا؛
- بازنگری فرم فیپا توسط متخصصان قبل از ارسال به ناشر برای چاپ در صفحه حقوق کتاب؛
- دریافت اطلاعات صحیح و غیر قابل تغییر از ناشران تا حد ممکن؛
- بررسی جزئیات فیپاهای جعلی از لحاظ ناشر و محل نشر؛ و
- برای تسریع در کار و جلوگیری از اشتباهات احتمالی فهرستنویسی (از طرف ناشر یا از جانب کتابداران) بهتر است فقط شماره کتابشناسی به کتاب داده شود و با فرصت و دقت کافی ادامه کار انجام شود.

منبع

- ربیعی، محبوبه؛ باب الحوائجی فهیمه (۱۳۹۰). «مقایسه عناصر اطلاعاتی در پیشینه‌های فهرستنویسی پیش از انتشار (فیپا) و فهرستنویسی بعد از انتشار (فاپا)». *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۲(۱): ۱۴۶-۱۶۲.
- عزیزیان، نرگس خاتون (۱۳۸۳). «بررسی همگونی عناصر اطلاعاتی در فهرستنویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بین سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۸۰». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۸۵). «فهرستنویسی». در: *دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی*. ج. ۲. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- نشاط، نرگس (۱۳۸۱). «میزان همگونی فهرستنویسی منابع ایران‌شناسی کتابخانه‌های دانشگاهی و مراکز پژوهشی تهران با کتابخانه ملی ایران». پایان‌نامه دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- داریوش نیاکان، لادن؛ جان‌محمدی، مریم (۱۳۸۷). «بررسی میزان صحت شماره‌های رده‌کنگره در فیپای کتاب‌های فارسی منتشره سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۴ موجود در کتابخانه دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران». *مجله کتابداری*، سال ۴۲، دفتر ۴۷.

Abd Manaf, Zuraidah; Abdul Rahman, Ramlee (2006). "Examining the quality of National Library of Malaysia (NLM) Cataloguing In Publication (CIP) records". *Library Review*, 55(6): 363-373.

- Beall, Jeffrey; Karen, Kafadar (2004). "The effectiveness of copy cataloging at eliminating typographical errors in shared bibliographic records library resources & technical services". *online*, 48.from: www.Eppints . rclis.org
- Shin, Hee-Sook (2003). "Quality of Korean cataloging records in shared databases". *Cataloging & Classification Quarterly*, 36(1): 55-90.
- Taylor, Ariene G. (1986). "Accuracy of LC copy: Comparison between copy that began as CIP and other LC cataloging". *Library Resources & Technical Services*, 30(4): 375-387.
- Wolf, D. (1976). "The cataloging in publication program of the deutsch". from: <http://www.cse.com/bibliothek/libraries>

استناد به این مقاله:

بنی‌اقبال، ناهید؛ بزرگی، اشرف‌السادات؛ خان‌سفید، مرضیه (۱۳۹۲). «مقایسه عناصر اطلاعاتی فیپای الکترونیکی با فیپای چاپ‌شده در صفحه حقوق کتاب‌های منتشره فارسی از ابتدا تا ۱۳۹۰ در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران». *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۴(۴): ۱۲۰-۱۳۸.